

לדמותו ולפועלו של יצחק רבין - תחנות בחייו

יצחק רבין - לידה, משפחה ונעורים 1920-1940

יצחק רבין נולד ביום 1 במרס 1922 בירושלים. הוריו, רוזה ונחמיה רבין, היו מחלוצי העלייה השלישית. האב, נחמיה רוביצוב, נולד בשנת 1886 בסמידוביץ' שבאוקראינה. הוא התייתם מאביו בהיותו ילד וסייע לאמו בפרנסת המשפחה. בהיותו בן שמונה עשרה נסע לארצות הברית ושם הצטרף לתנועת "פועלי ציון". שם גם שינה את שם משפחתו לרבין. בשנת 1917 הפליג לארץ ישראל עם מתנדבי הגדוד העברי, נחוש בדעתו להתיישב בארץ.

אמו של יצחק רבין, רוזה, נולדה למשפחת כהן בשנת 1890 במוהילב שברוסיה הלבנה. אביה היה רב והתנגד לציונות, אך רוזה ביקשה ללמוד לימודים כלליים ולמדה בנעוריה בגימנסיה הנוצרית לבנות בהומל. מגיל צעיר נמשכה אחר חוגים מהפכניים וגילתה מעורבות חברתית ופוליטית. בשנת 1919 עלתה לארץ ישראל בספינה "רוסלן", הנחשבת למבשרת העלייה השלישית. תחילה התיישבה בכינרת ולאחר מכן עקרה לירושלים. כאן הכירה את נחמיה רבין, ובשנת 1921 נישאו.

כשהיה יצחק רבין כבן שנה, עברה משפחתו לגור בחיפה ולאחר מכן בתל-אביב. רחל, אחותו, נולדה בשנת 1925. הוריו של יצחק רבין עסקו כל ימיהם בפעילות ציבורית התנדבותית, ובבית המשפחה שררה אווירה של מחויבות לענייני הכלל. אמו של יצחק רבין הייתה פעילה בארגון ה"הגנה" וחברה במועצת העיר תל-אביב מטעם מפא"י. היא נפטרה ממחלה כשיצחק רבין היה בן חמש עשרה. על האווירה בבית המשפחה כתב יצחק רבין: "בבית שררה תחושה של בית עובד... הבית לא היה דתי, אלא בעל תפישה חילונית, אך רווי גאווה ביהדות... תמיד רווחה בבית תחושת השליחות... העבודה היא ערך בזכות עצמו."

(פנקס שירות, א, עמ' 15)

ילדות ונעורים

בילדותו למד יצחק שמונה שנים ב"בית החינוך לילדי עובדים" בתל-אביב. בית ספר זה נוסד בשנת 1924 על ידי הסתדרות העובדים בארץ ישראל, וביקש לטעת בנוער העירוני את אהבת האדמה ולגדל דור של חקלאים. הילדים חונכו לערכים של אחריות, שותפות, מעורבות ואכפתיות בנושאים חברתיים. הסופר אליעזר שמאלי היה מחנך כיתתו של יצחק רבין, ובשנת 1936 פירסם את ספרו הידוע "בני היורה", המתאר שנה בחיי כיתה זו. על בית החינוך כתב יצחק רבין: "הבית השני שלי היה, דומני, בית-החינוך. בעיקר השפיעה עלי דמותו של אותו מורה ומחנך, שלימד אותי מכיתה ד' ועד כיתה ז', הלוא הוא אליעזר שמאלי, שהצליח להטביע בי את התחושה לנוף הארץ, לטבע, לחיי חקלאות ולחיי חברה. וזאת עשה, כמחנך טוב, לא בדיבורים ובהרצאות אלא באמצעות טיולים, ביצירת חוויות בלתי אמצעיות, ובסיפורים... בדרך של המחשה, של מתן דוגמה והצבעה על דמויות חיות, על מעשים, וכך נטע בנו אהבה לטבע ולנוף הארץ...".

...היום אני סבור, כי באותן שנות ילדות, שלא היו הכי נוחות, אבל היו יפות מאוד, גיבשתי בתוכי את הרגשת האחריות לתפקיד, את אהבת הנוף והארץ, ואת תחושת החברות."

(בית אבי, עמ' 39, ומן ההקדמה ל"בני היורה")

לאחר סיום לימודיו בבית החינוך, ולאחר שנתיים בבית הספר המחוזי בקיבוץ גבעת השלושה, החל יצחק רבין ללמוד במחזור הרביעי של בית הספר החקלאי "כדורי", השוכן לרגלי התבור. ב"כדורי" התחנכו רבים מבני היישוב, שלימים היו למפקדי צה"ל ולראשי המדינה. ערכים של כבוד ושל אמון ואמת היו דגלו של המוסד. כך כתב יצחק רבין על ימיו ב"כדורי": "היה זה אתגר להסתגל לאורח החיים של הפנימייה ב"כדורי". גרנו באולם גדול, 20 תלמידים... האווירה היתה טובה. הפרטיות – מקופחת. נורמות של כבוד עצמי היו מקובלות על הכול. העתקה בבחינות היתה מחוץ לנורמה. המורה היה יוצא מן הכיתה בשעת הבחינה. על אמון השבנו באמון. על יחס של כבוד – בכבוד... נדרשנו למאמץ מירבי, אך היתה לנו הרגשה של חרות מפני שניהול העניינים הפנימיים היה מופקד בידי ועד התלמידים. השתדלנו להפיק מעצמנו את הטוב ביותר."

(פנקס שירות, א, עמ' 17)

בית הספר היה מוקף כפרים ערביים, ושיגרת הלימודים בו הייתה כרוכה באימונים ובשמירות. במרוצת שנות לימודיו ב"כדורי" הצטרף יצחק רבין לארגון ה"הגנה", ושם הכיר את מי שיהיה לימים למפקדו ולידידו שנים רבות - יגאל אלון.

כפלמי"ח תשי"ח 1941-1948

בשנת 1940 סיים יצחק רבין את לימודיו ב"כדורי" בהצטיינות. מנהל בית הספר סייע לו לקבל מלגה ללימודי הנדסה באוניברסיטת ברקלי שבקליפורניה, אך יצחק רבין סירב לקבלה, וטען שבעת מלחמה, מלחמת העולם השנייה, אין זה מן הראוי שיעזוב את הארץ. במקום לצאת ללימודים, הצטרף להכשרת "הנוער העובד" בקיבוץ רמת יוחנן, היה לחבר פעיל בשורות ה"הגנה" ובשנת 1941 היה מראשוני המצטרפים לפלמ"ח, שנוסד בשנה זו. ביוני 1941 ביצע יצחק רבין את הפעולה המבצעית הראשונה בחייו: הוא הצטרף לקבוצה מצומצמת של מפקדי פלמ"ח (ביניהם משה דיין ויגאל אלון) שהובילו כסיירים את כוחות בעלות הברית שפלו לסוריה וללבנון כדי לפעול נגד כוחות הצבא הצרפתי, שפעל תחת ממשלת וישי, הפרו-נאצית. במהרה היה יצחק רבין למפקד פעיל בשורות הפלמ"ח. בראשית שנת 1945, עם הקמתם של גדודי הפלמ"ח, התמנה לסגן מפקד הגדוד הראשון. בתקופה זו גובשה התורה הצבאית של הפלמ"ח, שעיקרה עידוד מחשבה עצמאית ומקוריות, תושייה ואלתור לפי הנסיבות – והעדפת ערכים אלה על שיגרת אימונים. עקרון הפיקוד בפלמ"ח הדגיש את מרות המפקד לא מכוח פקודות והיררכיה – אלא מכוח דוגמה אישית שהמפקד נותן לפקודיו. בשלהי 1945 יצא הפלמ"ח למבצע לשחרור מאתיים עולים בלתי לגליים שהיו כלואים במחנה מעצר של הבריטים בעתלית. יצחק רבין היה סגן מפקד המבצע ופיקד על הכוח שפרץ למחנה. ב-29 ביוני 1946, בשבת שכונתה "השבת השחורה", נעצר עם אביו בידי הבריטים ונשלח למחנה מעצר. הוא שוחרר בנובמבר 1946. לאחר שחרורו מונה יצחק רבין למפקד הגדוד השני של הפלמ"ח, ובאוקטובר 1947 היה לקצין המבצעים של הפלמ"ח.

מפקד במלחמת העצמאות

ב-29 בנובמבר 1947 החליטה עזרת האו"ם על חלוקת ארץ ישראל והקמת מדינה יהודית ומדינה ערבית. ערביי ארץ ישראל (הפלסטינים) פתחו בהתקפות ברחבי הארץ כדי לסכל את הקמת המדינה היהודית. הם תקפו יישובים יהודיים, רצחו יהודים ברחובות ובשווקים וירו על כלי רכב יהודיים בדרכים. אנשי כוחות המגן, ובמיוחד הזרוע המגויסת של "ההגנה", הפלמ"ח, נלחמו בנשק מועט ודל. הקרבות היו קשים ומרים, ורבים נהרגו. 6,000 חללים נפלו במלחמת העצמאות, אחוז אחד מכלל היישוב. ב-14 במאי 1948 נערך בתל-אביב טקס הכרזת העצמאות של מדינת ישראל. למחרת פלשו צבאות ערב לישראל והחל שלב חדש במלחמת העצמאות.

לימים תיארה לאה רבין את הימים ההם כך: "היישוב שנעשה למדינה היה קטן עד כדי כך שאובדן החיים נעשה לחלק בלתי נפרד מהמציאות. העמודים הקדמיים של עיתוני הבוקר היו עמוסים במסגרות שחורות של מודעות אבל. כל יום והחללים שלו. היו אלה הבחורים הצעירים שהלכו אתנו לבית-הספר, שעבדו בחנות המכולת הסמוכה, שהשיגו את הציון הטוב ביותר בבחינה בכימיה, או שפשוט היו בסביבה הקרובה."

בראשית המלחמה הייתה ירושלים מנותקת ממרכז הארץ. התפקיד המרכזי של יצחק רבין היה להבטיח את שלומן של השיירות לירושלים, שנועדו להעביר לעיר מזון, תחמושת ותרופות. באפריל 1948 הוקמה חטיבת "הראל" של הפלמ"ח, ויצחק רבין מונה למפקדה. הוא פיקד על הקרבות הקשים בדרך לירושלים ובעיר עצמה, ורבים מחבריו ומחייליו נפלו בהם. הקרבות העיקריים ניטשו בחזית המרכז, בפרוזדור ירושלים ובעיר עצמה – ויצחק רבין מילא בהם תפקיד מרכזי. ביוני 1948 הוכרזה הפוגה ראשונה בקרבות. יצחק רבין, עתה קצין המבצעים של חזית המרכז, תפקד כסגנו של מפקד החזית, יגאל אלון. לאחר הצלחת מבצע "דני" (כיבוש לוד, רמלה, נמל התעופה לוד ועוד), עברו יגאל אלון ויצחק רבין לחזית הדרום, שהייתה לחזית המכרעת. בחודשים הבאים שימש יצחק רבין קצין המבצעים של חזית הדרום, והיה אחראי לתכנון המבצעים המוצלחים לסילוק המצרים והירדנים מהנגב – "יואב", "לוט", "אסף", "חורב" ו"עובדה".

בשנת 1949 הסתיימה המלחמה בהסכמי שביתת נשק. יצחק רבין השתתף בשיחות רודוס, שדנו בשביתת נשק בין ישראל למצרים. היה זה ניסיונו הראשון בדיפלומטיה. בעיצומה של המלחמה נשא יצחק רבין לאישה את לאה לבית שלוסברג. לימים נולדו לזוג שני ילדים: דליה ויובל. יצחק רבין החליט לקשור את גורלו בצה"ל, והתגייס לצבא הקבע.

לימים כתב יצחק רבין :

"היתה בלבי תחושה עמוקה של אחריות מוסרית, מעין חוב-של-כבוד כלפי הלוחמים, שחסמו בעוז-רוחם ובגופם את דרכם של הערבים... ורשמו מעשי גבורה נפלאים. נשבעתי להם אמונים. ברגעים הטראגיים של המלחמה... נטלתי על עצמי התחייבות פנימית, שאקדיש את חיי שישראל לא תימצא עוד לעולם בלתי-מוכנה לקדם את פניהם של תוקפים וכי אם תיכפה עלינו עוד מלחמה יהיו הלוחמים מאומנים ומצוידים במיטב הנשק... נשארתי בצבא. מילאתי את חובתי לגיבורי מלחמת העצמאות: בנינו צבא אדיר-עוצמה."

(פנקס שירות, א, עמ' 83 – 84)

שירות בצה"ל 1948-1967

עם שוך הקרבות מונה יצחק רבין למפקד קורס מפקדי גדודים (מג"דים) ראשון בצה"ל, ולאחר מכן היה לראש אג"מ-מבצעים במטה הכללי. אחת המשימות החשובות שהוטלו על אגף המבצעים בתחילת שנות החמישים הייתה הטיפול במעברות העולים, שבהן שוכנו העולים החדשים שהגיעו בתקופה ההיא לארץ עם גלי העלייה הגדולה, ובעיקר מארצות האסלאם. במיוחד סייע צה"ל במעברות בעת השיטפונות הגדולים שהציפו אותן בשנים 1951 ו- 1952

בשנת 1953 יצא יצחק רבין ללימודים באקדמיה צבאית באנגליה. עם שובו לארץ, בשנת 1954, קיבל דרגת אלוף ומונה לראש אגף ההדרכה במטכ"ל. בתפקידו זה עסק יחד עם פקודיו, ביניהם מתי פלד ואהרון יריב, בגיבוש תורת הלחימה של צה"ל, ובעיקר בגיבוש עקרונות ההדרכה והאימון של היחידות השונות, החל בהדרכת הפרט וכלה באימון הגייסות.

משנת 1956 שימש אלוף פיקוד הצפון. יישובי צפון הארץ סבלו בשנים ההן מהפגזות של תותחים סוריים. ישראל נאבקה על חופש הדיג בכינרת. תקריות אש רבות התחוללו לאורך עמק הירדן הצפוני וביישובי עמק החולה. במאי 1959 מונה יצחק רבין לראש אגף המבצעים במטכ"ל תחת הרמטכ"ל חיים לסקוב. בתפקידו זה עסק רבין בפעם הראשונה בנושאים המרכזיים של צה"ל, מנקודת ראות המקיפה את מכלול המערכת. ארבעה

תחומים עיקריים היו על סדר יומו: בניית הכוח הצבאי; נושאי הביטחון השוטף; העניינים המדיניים; וטיפוח קשרים עם צבאות שונים בעולם.

בשנת 1961, עם מינוי רב-אלוף צבי צור לרמטכ"ל, מונה יצחק רבין לסגן הרמטכ"ל, ולאחר שלוש שנים מונה לרמטכ"ל. הוא כיהן כרמטכ"ל בשנים 1964 – 1968. בתקופת כהונתו הוקדשו מאמצים רבים לבניית כוחו של צה"ל: הוכנסו שינויים במבנה הצבא; עוצבה התפיסה הצבאית של צה"ל; פותחו שיטות אימונים ושיטות לחימה; הוכנס לצבא נשק חדיש; והושם דגש על חיזוק והרחבה של חילות האוויר והשריון. עוד כשהיה ראש אגף המבצעים פעל יצחק רבין ליישום תפיסתו, שגרסה שעל מדינת ישראל להקטין את תלותה בנשק מצרפת (שהייתה בשנות החמישים והשישים ספקית הנשק העיקרית של מדינת ישראל), ולהתאמץ להשיג נשק מארצות הברית. שלוש שנות כהונתו הראשונות עמדו כולן בסימן הכוננות וההתכוננות, לנוכח הצהרותיהן התוקפניות של מדינות ערב כלפי מפעל המוביל הארצי וניסיונות סוריה להטות את מקורות הירדן, פעולה שנכללה בזכות מבצעי צה"ל בפיקוד יצחק רבין. מוכנותו המופתית של צה"ל נבחנה במלחמת ששת הימים, שנסתיימה בניצחון מזהיר.

רמטכ"ל במלחמת ששת הימים 1967

מה היה הרקע למלחמת ששת הימים?

מאז ראשית שנות השישים גאה המתח במזרח התיכון. ישראל בנתה את מוביל המים הארצי, שהוביל את מי הירדן לנגב. מדינות ערב הגיבו, כאמור, בניסיון להטות את מקורות הירדן. ארגון הפת"ח ופעולות החבלה שלו בשטח ישראל התרבו. הגבול הישראלי-סורי התלקח לעתים קרובות, ביוזמת שני הצדדים. בראשית 1967 גברו ההתנגשויות בגבול הצפון. מטוסי חיל האוויר הישראלי יירטו והפילו שישה מטוסים סוריים שחרגו מן התחום האווירי של סוריה. ברית המועצות דיווחה לערבים דיווחים מוטעים על היערכות כוחות ישראלים בגבול הצפון ועל תוכנית למתקפה ישראלית כוללת על סוריה. סוריה פנתה לנאצר, נשיא מצרים, בקריאה לפתוח בפעולה נגד ישראל.

במאי 1967 נקט גמאל עבד אל-נאצר, נשיא מצרים, פעולות שסיכנו את ביטחונה של ישראל: הוא הכניס כוחות צבא גדולים לסיני, בניגוד להסכמים משנת 1957; לאחר מכן דרש מכוחות האו"ם - שמאז 1957 היוו חיץ בין צבאות מצרים

וישראל, ואף הבטיחו את חופש השיט לאילת - לפנות את בסיסיהם בסיני; הוא הכריז על סגירת מצרי טיראן בפני ספינות הנושאות דגל ישראל או המעבירות לישראל ציוד ואספקה. נאצר הרבה להכריז בכלי התקשורת על כוונתו "לזרוק את היהודים לים" ו"לכבוש את תל-אביב". מצרים, סוריה, ירדן ועיראק חתמו ביניהן על הסכם הגנה, וישראל עמדה לבדה מול סכנה של מתקפה ערבית כוללת. הרמטכ"ל יצחק רבין המליץ לממשלה להורות על מתקפת מנע של צה"ל. אך הממשלה ניסתה לגייס תמיכה בין-לאומית לפני היציאה למלחמה, ובמיוחד לאור הבטחות ארצות הברית לערוב לחופש השיט במצרי טיראן. בתקופת ההמתנה גאתה החרדה בציבור. ראש הממשלה לוי אשכול נתפס כמי שאיננו מתאים למנהיגות ביטחונית בשעת חירום. בלחץ הציבור הוקמה "ממשלת ליכוד לאומי", ומשה דיין מונה לשר הביטחון. הממשלה החדשה החליטה לפתוח במתקפה.

ב-5 ביוני, בפעולה שבה השתתפו כמעט כל מטוסי הקרב של צה"ל, תקף חיל האוויר הישראלי את חילות האוויר של צבאות ערב, בעודם על הקרקע, והשמידם. לאחר התקפת מחץ זו נפתחה הדרך לפני כוחות השריון וחיל הרגלים ונתחוללה הפריצה לסיני. הצבא המצרי הוכרע בתוך ימים בודדים ונסוג לתעלת סואץ.

בעקבות התקפות צבא ירדן באזור ירושלים נפתחה חזית שנייה של המלחמה. כעבור יומיים כבשו כוחות צה"ל את כל הגדה המערבית וכן את ירושלים המזרחית, והגיעו אל הכותל המערבי. לאחר שהוכרעו צבאות מצרים וירדן, תקף צה"ל את הסורים ברמת הגולן. ב-10 ביוני הושלם כיבוש הרמה, וכך הוסר האיום מעל עמק הירדן. מדינת ישראל, שנכנסה למלחמה לאחר תקופת המתנה גדושת חרדה, יצאה ממנה כעבור שישה ימים בניצחון אדיר: צה"ל נלחם בשלוש חזיתות ובשלושתן גבר על צבאות ערב – מצרים, סוריה וירדן. הניצחון הגדול והמהיר הדהים את העולם כולו. לאחר שבועות של דיונים לגבי תוצאות המלחמה העתידה לפרוץ, התברר ש"דוד גבר על גולית". הציבור בארץ עבר בבת אחת ממועקה כבדה ערב המלחמה לשמחת ניצחון שעלתה על גדותיה. הישג זה של צה"ל, שנחשב למזהיר בניצחונותיו, הושג בפיקודו של הרמטכ"ל יצחק רבין.

בתום המלחמה הייתה זו מדינת ישראל אחרת. שטחה של המדינה גדל ביותר מפי שלושה, הוכחה עליונות צבאה על כל צבאות ערב, וארץ ישראל ההיסטורית הייתה כולה בשליטה ישראלית. מעמדה הבין-לאומי של ישראל נשתנה לחלוטין, והיא נתפסה עתה כמעצמה אזורית. החרדה הקיומית של אזרחיה ותחושות המצור שהיו מנת חלקם מאז קום המדינה נחלשו. במקביל, בעקבות מלחמה זו החל שלב חדש בחיים המדיניים והפוליטיים של ישראל: הוויכוח המר על גבולות המדינה, אשר הסתיים לכאורה בתום מלחמת העצמאות, נפתח מחדש.

לאחר המלחמה החליטה האוניברסיטה העברית בירושלים להעניק לרב-אלוף יצחק רבין תואר דוקטור לשם כבוד. נאומו של יצחק רבין, בטקס שנערך באמפיתיאטרון שעל הר הצופים, שזה עתה נכבשה הדרך אליו, היה למופת של דברי חיל מנצח, הנקיים מכל התרברבות ושמחת ניצחון.

הוא נשא דברים בזכות המוסר והרוח:

"... המלחמה היא עניין קשה ואכזרי בעיקרו, מלווה בהרבה דם ודמעות. אך דווקא במלחמה הזו שעברה עלינו, באו לידי ביטוי גילויים מופלאים ונדירים של אומץ לב וגבורה, בצדם של גילויים אנושיים של אחווה ורעות ואפילו של שאר רוח... העם כולו עומד נפעם ורבים אף בכו למשמע הבשורה על כיבוש העיר העתיקה... הצנחנים שכבשו את הכותל – עמדו נשענים עליו ובכו... התעלותם של לוחמינו לא בזכות הברזל באה אלא בזכות התודעה של שליחות עליונה, של הכרה בצדקת ענייננו, של אהבה עמוקה למולדת ושל הכרת התפקיד הקשה שהוטל עליהם – להבטיח קיום האומה במולדתה, לקיים – ואפילו יהיה זה במחיר חייהם – זכותו של עם ישראל לחיות חייו במדינתו – חפשי, עצמאי, בשלום ובשלווה."

(פנקס שירות, ב, נספח 2, עמ' 590 – 592)

שגריר בארה"ב 1968-1973

בתחילת 1968, לאחר 27 שנות שירות צבאי, עזב יצחק רבין את צה"ל והתמנה לתפקידו החדש - שגריר ישראל בארצות הברית. בתפקיד זה כיהן חמש שנים. יצחק רבין ייחס חשיבות רבה ליחסיה של ישראל עם ארצות הברית, מעצמת-העל, המסוגלת לאזן את תמיכתה של ברית המועצות במדינות ערב. שני נושאים העסיקו אותו בתפקידו זה: התחלת תהליך השלום עם מדינות ערב וגיבוש מערכת היחסים הידידותית המיוחדת בין ישראל לארצות הברית. בשנות כהונתו כשגריר גדל היקף הסיוע הצבאי שהעניקה ארצות

הברית לישראל, והיא הייתה לספק העיקרי של ציוד לחימה. בתקופה זו התחזקה נכונותה של ארצות הברית לשתף פעולה עם ישראל ולראות בה בעלת ברית במזרח התיכון.

מחבר כנסת לראש ממשלה 1973-1977

לאחר ששב ארצה מוויינגטון בשנת 1973, הצטרף יצחק רבין למפלגת העבודה ונבחר למקום העשרים ברשימת מועמדי המערך לכנסת השמינית. במלחמת יום הכיפורים, שפרצה באוקטובר 1973, לא נשא יצחק רבין בתפקיד רשמי כלשהו. מלחמה זו יצרה שבר גדול בחברה הישראלית: האמונה הבלתי מעורערת ביכולתו של צה"ל להביס כל אויב נופצה באחת. כתוצאה מכך החלה לחדור לתודעת הציבור ההכרה, שהפתרון לסכסוך הישראלי-הערבי מצוי בזירה המדינית ולא דווקא בזירה הצבאית.

בבחירות שהתקיימו אחרי המלחמה ניצח המערך, ויצחק רבין מונה לשר העבודה בממשלת גולדה מאיר. דוח ועדת אגרנט והמחאות שפשטו בארץ בשל "המחדל" שגרם למלחמת יום הכיפורים, הביאו להתפטרותה של ראש הממשלה גולדה מאיר. יצחק רבין נבחר לראש מפלגת העבודה ולראש ממשלת ישראל.

בתקופת כהונתו הראשונה כראש ממשלה ניהל יצחק רבין את המשא ומתן על הסכמי הביניים עם מצרים ועם סוריה. הוא ניהל משא ומתן עקשני ומתיש בתיווכו של מזכיר המדינה האמריקני, ד"ר הנרי קיסינג'ר. הסכם הביניים עם מצרים היה הסנונית הראשונה שבישרה את ראשית תהליך השלום במזרח התיכון. במקביל לחתימה לשלום עם מדינות ערב, נקט יצחק רבין מדיניות של יד קשה נגד אש"ף, שהיה באותן שנים ארגון טרור, שדרך פעולתו הייתה פגיעה באזרחים חפים מפשע. רבין גרס שאין לשאת ולתת בעת הפיגועים עם הטרוריסטים. במקביל לכך היה מוכן לשאת ולתת עם חוסיין מלך ירדן על פשרה טריטוריאלית בגדה המערבית תמורת שלום. אחת הפעולות שהדגישו את אי-כניעתה של ישראל לטרור, ואשר זכתה לפרסום

עולמי, הייתה "מבצע אנטבה" - זרועו הארוכה של צה"ל הגיעה עד לאוגנדה, ששם שוחרר מטוס ובו בני ערובה.

בשנת 1977, בעקבות גילוי חשבון בנק שנוטר לאשתו לאה בארצות הברית מתקופת שליחותם שם, התפטר יצחק רבין מתפקידו. שמעון פרס נבחר למועמד המערך לתפקיד ראש הממשלה בבחירות הקרובות (17.5.1977). בבחירות אלה התחולל "המהפך" - מפלגת העבודה, שהייתה מפלגת השלטון מאז קום המדינה, איבדה את מקומה לליכוד, ומנחם בגין נבחר לראש הממשלה.

במדבר האופוזיציה

בשנים 1977 - 1984 שימש יצחק רבין חבר כנסת מן השורה. בתקופה זו הקדיש זמן רב למשפחתו ולכתיבת מאמרים בענייני השעה ובנושאים מדיניים ואסטרטגיים.

שר הביטחון 1984-1992

בשנת 1984, עם הקמתה של ממשלת האחדות, מונה יצחק רבין לשר הביטחון, ובתפקיד זה כיהן כשש שנים, עד שהתפרקה ממשלת האחדות השנייה (1990). אחת ממשימותיו המרכזיות הייתה הפסקת הקזת הדם של כוחות צה"ל בלבנון מאז מבצע "שלום הגליל" (1982) והוצאת כוחות צה"ל משם. יצחק רבין ושמעון פרס, ראש הממשלה בשנים 1984 - 1986, הצליחו להבטיח את יציאת צה"ל מלבנון בתוכנית הנסיגה בשלבים וכוננו את אזור הביטחון בדרום לבנון.

בסוף שנת 1987 פרצה האינתיפאדה. התקוממות הפלסטינים בשטחים פרצה במפתיע וקיבלה במהירות ממדים חמורים, אבל משמעותה חדרה לתודעת ההנהגה הצבאית והמדינית רק לאחר זמן. תחילה סברו גם ההנהגה הישראלית וגם הנהגת אש"ף, כי מדובר בתופעה קצרת ימים; אך לא כך היה. יצחק רבין נקט מדיניות של יד חזקה לדיכוי ההתקוממות. הוא הורה לחיילי צה"ל לפעול בתקיפות נגד התקפות הפלסטינים.

לנוכח הכרזתו של המלך חוסיין על ויתורו על ריבונות ירדן בגדה המערבית, הבין יצחק רבין שהשותף להסדר בארץ ישראל הם הפלסטינים, והחל לחפש נתיבים להידברות עימם. בעקבות הבחירות בשנת 1988 הוקמה ממשלת האחדות השנייה, ויצחק רבין המשיך לכהן כשר הביטחון. בראשית שנת 1989 הציג תוכנית למשא ומתן עם הפלסטינים, שתשמש ברבות הימים בסיס לוועידת מדריד ולתהליך השלום. הרעיון המרכזי בתוכנית היה לטפח מנהיגות פלסטינית מקומית אמינה על ידי בחירות בשטחים. בשנת 1990, בעקבות ניסיון מפלגת העבודה להפיל את הממשלה, התפרקה ממשלת האחדות הלאומית, ויצחק רבין חזר לאופוזיציה.

ראש ממשלת ישראל 1992-1995

בשנת 1992 בחרה מפלגת העבודה את יצחק רבין לעמוד בראש רשימתה בבחירות לכנסת. הייתה זו הפעם הראשונה זה 15 שנים שרבין נבחר לתפקיד זה. יצחק רבין סחף אחריו המונים במערכת הבחירות של שנת 1992, והסיסמה "ישראל מחכה לרבין" הייתה לסיסמה מנצחת. יצחק רבין נבחר לראשות הממשלה, הרכיב ממשלה עם מר"צ ועם ש"ס וקיבל עליו גם את תפקיד שר הביטחון. מיד עם כניסתו לתפקיד העמיד בראש מעיניו את קידום תהליך השלום או, כדבריו, את "עשיית השלום" וכן את שינוי סדר העדיפויות החברתי-הכלכלי. על פי תפיסתו, עתידה הכלכלי של ישראל היה כרוך ביציאה ממצב המלחמה ובהפניית המשאבים מן ההתנחלויות לחינוך ולקליטת העלייה הגדולה שהגיעה ממדינות ברית המועצות לשעבר.

מאבקהם של יצחק רבין ושמעון פרס על ראשות המפלגה, שנמשכו מאז 1974, פסקו עתה, והם שיתפו פעולה לקידום תהליך השלום. התמורה שחלה בתפיסתו של יצחק רבין בדבר קבלת אש"ף כשותף בעשיית השלום הייתה תהליך ממושך, שמקורו בהכרתו שאין לו שותף אחר להסכם שלום פרט לאש"ף, ולכן הוא חייב לבוא עימו בדברים. חלק מתהליך השינוי הייתה ההבחנה שהחל לעשות בין הפלסטינים הקיצונים הפונדמנטליסטים לבין המתונים באש"ף. על אף ספקותיו באשר לאמינותו של יאסר עראפת ולרצינות כוונות אש"ף, הסכים רבין לניהול שיחות חשאיות עם נציגי אש"ף. שיחות אלה, שהתקיימו באביב ובקיץ 1993 באוסלו, הולידו את הסכם העקרונות ("הסכם אוסלו א'") שנחתם בספטמבר 1993. עיקרו של ההסכם היה מתן שלטון עצמי לפלסטינים בשטחים לתקופה של חמש שנים. הוסכם שבשלב הראשון תצא ישראל מעזה ומיריחו, ולאחר מכן תיסוג גם משטחים בגדה המערבית, והפלסטינים יערכו בחירות.

בעת החתימה על ההסכם, בבית הלבן בווישינגטון, אמר יצחק רבין:

"... חתימה זו על מסמך העקרונות הישראלי-הפלשתיני, המעמד הזה כאן, אינו כה קל... באנו היים

מירושלים, בירת הנצח של עם ישראל, באנו מארץ מיוסרת, באנו מעם, מבית, ממשפחה שלא ידעו אפילו שנה אחת, חודש אחד בחייהן, שבו לא בכו אמהות על בניהן. באנו לנסות לשים קץ לשנאה, כדי שילדינו ונכדינו לא יחוו עוד את מחירן הכואב של מלחמות, טרור ואלומות. באנו לדאוג לחייהם ולביטחונם, באנו לשכך את הצער והזיכרונות הקשים, להתפלל ולקוות לשלום... אומר לכם הפלשתינים: נגור עלינו ועליכם לחיות ביחד, על אותה כבדת אדמה באותה ארץ... די לדם ולדמעות. די. אין בנו שנאה כלפיכם, אין אנו תאבי נקמה. אנו, כמוכם, אנשים שרוצים לבנות בית, לטעת עץ, לאהוב ולחיות לצידכם בכבוד, באהדה, כבני אדם, כבני חורין... אנו רוצים לפתוח פרק חדש בספר העצוב של חיינו יחד, פרק של הכרה הדדית, פרק של שכנות טובה, פרק של יחסי כבוד, הבנה, ידידות. אנו מקווים לראשיתה של היסטוריה חדשה במזרח התיכון..."

(רודף שלום, עמ' 24)

אחרי החתימה על הסכם העקרונות גברו מעשי הטרור של המחבלים הקיצוניים. מדיניותו של יצחק רבין הייתה להמשיך בתהליך השלום כאילו אין טרור, ולהילחם בטרור כאילו אין תהליך שלום.

בתאריך 4 במאי 1994 חתם יצחק רבין על "הסכם עזה-יריחו", שאפשר את מימוש השלב הראשון של הסכם העקרונות, כלומר הקמת מנהל עצמי פלסטיני בעזה וביריחו. צה"ל עזב את רוב שטח רצועת עזה, אך המשיך לשמור על היישובים היהודיים באזור. ב - 28 בספטמבר 1995 נחתם "הסכם אוסלו ב'" בין ישראל לבין אש"ף, הסכם שהרחיב את שטחי האוטונומיה בגדה. התקדמות תהליך השלום עם הפלסטינים אפשרה את פריצת הדרך המדינית לחתימת הסכם שלום עם ירדן. לאחר כמה חודשי משא ומתן נחתם באוקטובר 1994 הסכם שלום מלא בין ישראל לירדן. כחודשיים לאחר מכן הוענק פרס נובל לשלום ליצחק רבין, לשמעון פרס וליאסר ערפאת. במקביל נמשכו המאמצים המדיניים של ממשלת ישראל לשאת ולתת עם סוריה. יצחק רבין היה מוכן לוותר על שטחים למען הסכם עם סוריה, אך רק תמורת הסכם שלום שיתקבל על דעת הציבור בישראל. לשם כך תכנן לערוך משאל עם בעניין הנסיגה מרמת הגולן.

מדיניות השלום של יצחק רבין זכתה בתמיכה רחבה של העם בישראל. עם זאת, היא עוררה התנגדות עזה בקרב המתנחלים, הימין הקיצוני הדתי ואף בחלקים מן הליכוד. פיגועי הטרור של מתנגדי הסכם אוסלו ותהליך השלום (החמאס והג'יהאד האסלאמי) הגבירו את מרירות המתנגדים לתהליך השלום בקרב הישראלים, ואת זעמם. בצד מחאה דמוקרטית נעשו פעולות הסתה ודה-לגיטימציה יצחק רבין ולשמעון פרס, כשעיקר ההתקפות מכוונות נגד ראש הממשלה ומטרתן לפגוע באישיותו ולהציגו כ"בוגד" דרך טשטוש גבולות המשחק הדמוקרטי וחציית קווים אדומים שהובילו לרציחתו.

במוצאי שבת, 4 בנובמבר 1995, י"ב בחשוון תשנ"ו, הגיע יצחק רבין לכיכר מלכי ישראל בתל-אביב, כדי להשתתף בעצרת המונים בסיסמה "כן לשלום - לא לאלומות". בתום עצרת חמה ואוהדת, שבה הפגינו המונים את אמונם בו ואת אהבתם אליו, נורה יצחק רבין בדרכו למכוניתו ונפצע אנושות בידי רוצח יהודי. כעבור זמן קצר נפטר מפצעיו.

ערוך מתוך אתר מרכז יצחק רבין.